

MENNYIRE NAGYSZERŰ AZ EMBER?

Párkányi Raab Péter Balassagyarmaton született 1967-ben. 1987-től a Magyar Képzőművészeti Főiskola szobrász szakos hallgatója volt, 1995-ben diplomázott. Számos hazai és külföldi kiállításon, csoportos és egyéni tárlaton mutatkozott be, s mivel az eltelt tizennégy év alatt összesen 14 magyar és nemzetközi díjat kapott, mondhatjuk, hogy évente kitüntetett szobrászművészről van szó. Ha jól számoltam össze – legutóbbi katalógusa szerint – eddig 33 köztéri szobrot készített (melyek közül az egyik éppen Balatonfüreden, az önkormányzat épülete előtt áll). Kedvenc anyagai a kő és a bronz.

Párkányi a gondolatnak ad formát, nem ellenkezőleg, mint az ún. művészmediumok. Szavakkal mégis nehéz leírni, visszaadni művészetének lényegét. Olyan gondolatok jutnak eszembe, mint az irodalomból ismert rövidebb prózai törekvések, melyek csak egyetlen szempontból, egyetlen eseményt villantanak föl; illetve a közbeszédben használt, keresetlen szavakkal való jellemzés, mely lényegre törő és egyben típusalkotó is. Ahogy az említett irodalmi művek vagy a közbeszéd nem törekszik teljességre, legalábbis ezekben az esetekben nem, sőt, éppen a töredékesség, valamely fragmentum megragadása a lényege, hasonlóan Párkányi kisplasztikáinak is a részletekben vagy az egyszerű hasonlatokban való megjelenítés, az egy szuszra kijelentett lényeg vagy típus a jellemzője. A hasonlat vagy a kiemelt részlet lehet közhelyes, de lehet egészen különös megközelítése és föltárása valamely jelenségnek – persze nem lehet könnyedén általánosítani és kijelenteni, hogy mindenkor csakis a különös az érdekes, csakis az ismeretlenül új szempont és megjelenítés hordozhat esztétikai értéket.

A hasonló és a hasonlított valahogy együtt van a szóban, a képben és szoborban, minden emberi ábrázolásban és kifejezésben. A hasonlítás azon az alapon történik, hogy vagy formai (analóg) vagy tartalmi (anagóg) megfelelés ismerhető fel a különböző létezők-jelenségek között. A költői kép vagy metafora nem is a legkülönlegesebb esete a hasonlatnak, mert a posztmodern művészet extrém példákkal is szolgál. Azon az alapon, hogy minden hasonlatnak szükségszerűen tartalmaznia kell bizonyos mennyiségű járulékos elemet, éppen azért, hogy érthető legyen a lényeg, a hasonlatnak olyan kettétörése is elképzelhető, melyben a fragmentum csak járulékos elem (ha a fragmentum „csak” a lényeg: akkor is jelen van valamennyi járulékos elem). Ha a járulékos elem megválasztása oly szerencsés, hogy a hiányzó lényeg teljesen egyértelmű, akkor jutunk el a hasonlatnak talán a legkülönösebb változatához. Ilyen bizarr, szinte megborzongató hasonlatokat mintáz Párkányi Raab Péter, például az „agyatlan” Gondolkodó(k 1-2), vagy az Önépítő című plasztikáiban.

A kettétört hasonlat másik esete, amikor szinte csak a lényeg marad, mint például a Zene vagy a Csók című bronzokban, ugyancsak egyszerű fantáziát igényel, hogy a hiányzó testrészekkel kiegészítsük a jelenetet. Fölmerülhet bennünk a kérdés, hogy vajon alkotó társai vagyunk-e Párkányinak? – hiszen velünk gondoltatja tovább, mintegy velünk fejezti be a szobrait. A válaszom az, hogy nem vagyunk alkotó társak, mert az esztétikai értéket a fragmentum hordozza, nem a mi értelmező-kiegészítő fantáziánk. S ezzel újabb törésvonal keletkezik, a művészi fantázia és a befogadói fantázia között. Nem csak azért vagyunk befogadók, mert időben később, a művészi alkotást látva kezdünk gondolkodni, hanem amiatt, hogy a párkányis lényegen gondolkodunk, azt egészítjük ki a művész által járulékosnak ítélt elemekkel. (Ha másféle lényegre képzelünk el, akkor egy másik szobrot fantáziálunk, ami teljesen a miénk lehet, aminek semmi köze Párkányi plasztikájához.)

Rendkívül találékony a Camera-man című műve, mely a szoborkompozíció összeszereltségének látszatát kelti, és ezzel szinte iskolapéldáját nyújtja az esztétikai „formaegész”-nek. Jóllehet e műben semmi se részleges, töredékes – ha csak a két kéz nem –, mégis, ami hiányzik belőle, azt nem mondhatjuk járulékos elemnek, mert az maga az ember. A Camera-manból a „man” hiányzik. Az arca, a szeme, a kép kivágást próbálgató tekintete jelen van, anélkül, hogy magát az embert valahogy odaképzelnénk e műbe (a kamera mögé). Ha nem ez a szobor maga a Camera-man, akkor nem tudjuk hová kell az embert odaképzelnünk. Így válik összeszerelt metaforává Párkányi plasztikája, egyszerre élő valósággá és meghökkentő bronzszoborrá. A technikai vívmány, mint civilizációnk 20. századi paradigmája, és a képalkotó ember, mint a kultúra paradigmája itt egymásban vannak, ráadásul abban a jellemző összetételben, amit igazán a 20. századnak köszönhetünk. A civilizáció burkába zárt emberi kultúra, ami csupán az események rögzítésére, dokumentálására korlátozódik – régen elveszítette már a civilizációs fejlődést irányító szerepét. Persze nem Párkányi

Camera-man, 2009, bronz, 160x100x45 cm

filozofál a kultúráról és civilizációról, hanem e dolgozat szerzője (és olvasója) filozofálgat a művészetről, s tulajdonít esetleg oly gondolatokat a művészeknek, amik eszébe se jutottak. Bár magam inkább arra hajlok, hogy Párkányi nagyon is tudatosan mintázta ki ezt a plasztikát, nagyon is filozofikusan spekulálta ki az arányokat és a viszonyokat, mert ennyire bonyolult mondanivalójú művet alkotni véletlenül nem lehet.

Papírhajó-ja, Emberhajó-ja, Marionett figurája az eddigiektől eltérő gondolatmenetre vezet. Természetesen a mondanivaló e művekből is jól kiolvasható, egyértelmű és világos. Most azonban az anyag megmunkálásának elképesztő érzékiségéről szólnék. A kő, az üveg, a rozsdamentes acél kombinációja, a színek finom lírája vagy konstruktív ereje, az anyagszerűség egymásba való átjátszása, a szimbólumalkotásnak nem annyira fogalmi-intellektuális nagyszerűségét, mint inkább az érzékiségét hangsúlyozza. És ebben látom Párkányi Raab Péter művészetének igazi értékét, mert az irodalmi alkotástól várjuk el, hogy egyszerű fogalmi-intellektuális szimbólum legyen, a képzőművészettől sokkal inkább az érzékiség fennköltségét várjuk el. Párkányi pedig megadja nekünk ezt az érzéki élvezetet, az anyagvilágon való áthatolhatóság élményét. Ha benne is vagyunk a kőben, bronzban, üvegben, acélban, ha benne is vagyunk a geometrikus formákban, az organikusban, a simában és a gyűrűben, a színesben, a feketében és a fehérben, ha benne is vagyunk a világban: de nem vagyunk rabjai ennek a világnak! Nem vagyunk rabjai, mert áthatolhatunk az anyagokon, a formákon és a színeken, és ott létezőnk minden mögött és fölött, mint az örök méltóságú ember, aki célja és értelme a világnak.

Párkányi Raab Péter műveit szemlélve csak akkor járnánk jobban, ha nem reprodukciókon láthatnánk azokat, hanem valóságukban. Mert minden leírásnál és okoskodásnál, minden fogalmi adekvációnál és implikációnál többet ér a közvetlen látvány, vagy ha megérinthetjük ujjaink érzékeny begyével a márványt, a bronzot, s érezhetjük az idegszálainkon végigfutó üzenetet, ami Párkányinál nem is igazán kijelentés, mint inkább kérdés: Mennyire nagyszerű az ember? – erre adhat választ a mi saját műélvezetünk.

UTÓIRAT

Erdélyben az F-csoport

Örömmel számolhatok be arról, hogy Erdélyben nagyszerű kiállítás körúton, három helyszínen is bemutatkozott az F-csoport. A kolozsvári Bánffy-palota impozáns termeiben nyílt meg első tárlatuk, május elején, majd június közepétől Csíkszeredában, végül július közepétől egy hónapon át Sepsiszentgyörgyön láthatta a közönség a műveket. Mindhárom helyszínen szuperlatívuszokban emlegették a tárlat anyagát. S nem csak a nagyközönségnek, de a hivatalos román tisztviselőknek is olyannyira megnyerte tetszését, hogy nyomban fölajánlották a körút meghosszabbítását, fél évre való kiterjesztését.

Az F-csoport tagjai: a kolozsvári születésű Kádár Tibor, jelenleg Veszprémben élő festőművész; a marosvásárhelyi Diénes Attila, jelenleg Magyarpolányban élő szobrászművész; a székelykeresztúri Ughy István, jelenleg Pápán élő festőművész; a pápai születésű, jelenleg Veszprémben élő Horváth Lajos festőművész; a balasagyarmati Párkányi Raab Péter szobrászművész, aki jelenleg Budapesten él; és a pinchehelyi születésű Filep Sándor festőművész, aki jelenleg Balatonalmádiban él.

A tárlatsorozat méltatói közül többen szóltak arról, mennyire hasznos és fontos Erdély és az anyaország közötti szorosabb kulturális kapcsolat, az együvé tartozás elmélyítése. S magam is, aki az F-csoport művészi törekvéseivel sok szempontból azonosulni tudok, azt gondolom, hogy a személyes és családi kötődésen túlmutató közösségi kapcsolatok jelentőségét, sőt, szakmai előnyeit nem lehet eléggé hangsúlyozni. A magyar művészet nem ér véget mai határainkon, hiszen Kolozsváron vagy Csíkszeredában, Sepsiszentgyörgyön, és megannyi szép erdélyi városunkban magyar művészek élnek és dolgoznak, akik nem csak örömmel veszik, de igénylik is távolabbi országrészek alkotóinak bemutatkozását. Miként a Budapesten működő Vármegye Galéria rendszeresen bemutat erdélyi művészeket, azonképpen a viszontkiállítások számát gyarapítani kellene odaát. A művészi törekvések kölcsönös megismerése és egymásra hatása mindenkor nagy szerepet játszott a kultúra őrzésében és gyarapításában. Most hárommal több tárlatot számíthatunk az anyaországi művészeknek, s ha hozzáteesszük ehhez, hogy mennyiségileg is jelentős anyaggal képviseltették magukat az F-csoport tagjai, akkor igazán büszkéek lehetünk művészeink kulturális szervező munkájára is.